

Opetustoimen henkilöstökoulutuksen neuvottelukunta

Opetus- ja kasvatushenkilöstön työolosuhteiden kehittäminen. Koottua aineistoa

(4.11.2008)

1. Kuntasektori

Kuntaliitto:

Paras – kuntien toimeenpanosuunnitelmat sekä kaupunkiseutujen suunnitelmat

Puitelain edellyttämässä toimeenpanosuunnitelmassa sekä laissa määriteltyjen kaupunkiseutujen selvityksessä on mukana myös henkilöstö:

http://www.kunnat.net/k_perussivu.asp?path=1;55264;55275;82183

Toimeenpanosuunnitelmat:

Puitelaki edellyttää kunnilta suunnitelmaa kunta- ja palvelurakennemuutoksen toimeenpanosta jossa esitellään keinot, joita kunta käyttää elinvoimaisen ja toimintakykyisen sekä eheän kuntarakenteen saavuttamiseksi sekä toimenpiteet, joihin kunta ryhtyy yhteistoiminnan vahvistamiseksi palvelujen järjestämisessä.

http://www.kunnat.net/k_peruslistasivu.asp?path=1;55264;55275;121698;102064

Kaupunkiseutusunnitelmat:

Perustuvat tietojen toimittamista koskevaan asetukseen (173/2007) ja niissä tulee esittää maankäytön, asumisen ja liikenteen yhteensovittamisen sekä kuntarajat ylittävien palveluiden käytön nykytila ja kehittämistarpeet.

http://www.kunnat.net/k_peruslistasivu.asp?path=1;55264;55275;121698;110005

Henkilöstö ja kuntauudistus:

Henkilöstöön liittyvät tavoitteet ovat kiinteä osa PARAS-uudistusta, esimerkiksi hyvän ja yhteistyöhön perustuvan henkilöstöjohtamisen osalta, joka vaikuttaa työntekijöiden sitoutumiseen, motivaatioon ja työssä jaksamiseen. Kuntien työntekijöiltä puolestaan edellytetään tulevaisuudessa sisällöllisen ammattitaidon ohella yhä enemmän muutos- ja kehittämiskykyä sekä toiminnan tehokkuuteen liittyvää tietoa.

http://www.kunnat.net/k_peruslistasivu.asp?path=1;55264;55275;121698;102063

Opetus- ja kulttuuripalvelut Paras-uudistuksessa:

Kunta- ja palvelurakennemuutos koskee kaikkien kuntien opetus- ja kulttuuripalveluja aamu- ja iltapäivätoiminnasta aikuiskoulutukseen ja tavoitteena on kuntien opetus- ja kulttuuripalvelujen pitkäjänteinen kehittäminen.

http://www.kunnat.net/k_peruslistasivu.asp?path=1;55264;55275;82183;127674;110937

Paras-arviointitutkimusohjelma ARTTU

Paras-arviointitutkimusohjelman (ARTTU) avulla saadaan systemaattista ja vertailukelpoista tietoa Paras-hankkeen muutosprosesseista ja muutoksen vaikutuksista erityyppisten kuntien sekä eri toimijoiden näkökulmista vuosina 2008–2012. Mukana on 40 tutkimuskuntaa. Hanke jakaantuu kuuteen osa-alueeseen, joista henkilöstö on yksi kokonaisuus. Henkilöstöä koskevan osahankkeen lähtökohtana on tarkastella kuntien henkilöstökysymyksiä niin strategisella tasolla kuin työyhteisön näkökulmasta. Projektin vastaava tutkimustaho on Tampereen yliopiston Työelämän tutkimuskeskus.

http://www.kunnat.net/k_perussivu.asp?path=1;29;348;31540;129938

Vertaisoppiva KuntaSuomi oppimisverkosto (VERTAISET)

Vertaisoppiva KuntaSuomi (VERTAISET) oppimisverkosto kehittää ja tehostaa laadullisesti kuntien hyvien käytäntöjen levittämistä. Toimintaa kehitetään yhteistyössä Kuntaliiton, kuntien, tutkimuksen ja muiden kuntien kehittämiseen liittyvien tahojen kanssa. Verkoston toiminta laajentuu vaiheittain muihin kuntiin ja keskeisiin kunta-alan toimijoihin. Oppimisverkoston toimintaa rahoittaa TYKES -ohjelma vuosina 2007-2009. Erityisenä kehitystavoitteena on rakentaa Kuntaliittoon pysyvä hyvien käytäntöjen kehittämälähtöinen laadun ja toimintakyvyn parantamiseksi. Kuntien henkilöstöllä on Vertaiset –projektissa tärkeä rooli muutoksia rakennettaessa ja niitä suunniteltaessa.

http://www.kunnat.net/k_perussivu.asp?path=1;29;348;31540;130459

Kuntien hyvät käytännöt –sivusto

Kuntien hyvät käytännöt -sivusto edistää kuntien arjessa tapahtuvaa kehittämistä välittämällä ja kokoamalla kuntien hyviä käytäntöjä. Saat myös tietoa Kuntaliiton hyvien käytäntöjen oppimisverkostoista ja muutosfoorumeista mukaan lukien Hyväks –tietopankki, jossa käytännön kuvauksia muun muassa henkilöstöstrategioista ja opettajien alueellisesta täydennyskoulutuksesta.

http://www.kunnat.net/k_peruslistasivu.asp?path=1;29;125487

Kuntaliiton opetus- ja kulttuuriyksikön omat hankkeet ja verkostot

Perusopetus ja lukiokoulutus Paras-uudistuksessa

Perusopetus ja lukiokoulutus Paras-uudistuksessa on Kuntaliiton tutkimus- ja kehittämisohjelmaan sisältyvä hanke, jossa Kuntaliitto on vastuullisena toteuttaja- tai rahoittajatahona. Hanke käynnistyi vuoden 2008 maaliskuussa ja jatkuu ko. vuoden loppuun. Hankkeessa on mukana yhdeksän aluetta eri puolilta Suomea, yhteensä 62 kuntaa. Tarkastelunäkökulma on alueellinen tai seudullinen.

Hankkeessa tarkastellaan perusopetus- ja lukiokoulutuspalvelujen järjestämistä kunta- ja palvelurakennemuutoksessa, sisältäen myös henkilöstöasiat.

http://www.kunnat.net/k_perussivu.asp?path=1;29;351;137833;132516

Kirjasto- kulttuuri-, liikunta- ja nuorisopalvelut PARAS-uudistuksessa -hanke

Hankkeessa seurataan ja arvioidaan kirjasto-, kulttuuri-, liikunta- ja nuoristotoimen palvelujen tuottamis- ja toteuttamistapojen muutoksia ja tuetaan käytännön ratkaisuja kuntatasolla. Hanke toteutetaan 1.1.2008-31.3.2009.

http://www.kunnat.net/k_perussivu.asp?path=1;29;351;137833;133420

Sivistystoimen toimialajohtajien verkosto

Sivistystoimen toimialajohtajien verkosto koostuu suurimmaksi osaksi keskuskaupunkien toimialajohtajista.

Verkoston kokoamisella on haluttu lisätä kuntien ja Kuntaliiton välistä vuorovaikutusta ja tiivistää kuntien edunvalvontaa. Sen kokouksissa käydään läpi keskeisiä sivistystoimen linjauksia valmistelussa olevista asioista sekä arvioidaan niiden vaikutuksia kuntien kannalta.

Verkosto kokoontuu neljä kertaa vuodessa ja toimikausi on kaksivuotinen. Sivistystoimen toimialajohtajaverkosto sopii vuosittain toimintasuunnitelmasta, jossa sovitaan keskeisimmistä tavoitteista kullekin vuodelle.

http://www.kunnat.net/k_perussivu.asp?path=1;29;351;137833;132607

Opetus- ja kulttuuriyksikön oma verkkolehti Opetus ja Kulttuuri Uutiskirje

http://www.kunnat.net/k_peruslistasivu.asp?path=1;29;89898

Yhteistoiminta-alueita koskevaa materiaaleja sekä Kuntaliiton yhteistoimintaverkosto

Kuntaliitto käynnisti yhteistyössä sosiaali- ja terveysministeriön ja valtionvarainministeriön kanssa syksyllä 2007 Yhteistoiminta-alueiden tuki -verkostohankkeen. Sen lähtökohtana on tukea yhteistoiminta-alueiden suunnittelua, käynnistystä ja toteutusta Paras – hankkeen tavoitteiden mukaisesti.

http://www.kunnat.net/k_peruslistasivu.asp?path=1;55264;55275;117031;117337

Kuntatyö 2010 –projekti

Kunnallisen työmarkkinalaitoksen kuntatyö-projekti.

http://www.kunnat.net/k_perussivu.asp?path=1;55264;122868;75935

Johtaminen

Sivuilla esitellään kuntajohtamista kokonaisuutena ja ajankohtaiset asiat. Pääpaino on muutoksen johtamiseen liittyvissä asioissa. Sivuilta saa myös tietoa johtamisen uusista työkaluista, kuten johtaja- ja valtuustosopimuksista.

http://www.kunnat.net/k_perussivu.asp?path=1;29;348;84961

Kunnallinen työmarkkinalaitos

Matti Vanhasen II hallitusohjelman lausumaan: ”Opettajien työn houkuttelevuutta parannetaan kehittämällä työolosuhteita”, liittyen:

Kunnallinen työmarkkinalaitos on antanut kannanoton strategisen henkilöstöjohtamisen kehittämisestä kunnissa ja kuntayhtymissä

http://www.kuntatyöntajat.fi/index.asp?id=7ED599B5E149496F842AA951283728F5&data=1,00308B787886459385F296A5AFD4FA74,2FB9F19C056F490A931A20286E0DD70F&tabletarget=data_1&laytmp=kt2006

Kunnallisen työmarkkinalaitoksen kotisivuilta löytyy kattavasti tietoa kuntatyöntajien työhyvinvointityöstä:

www.kuntatyöntajat.fi

Työhyvinvoinnin toimintalinjat ja hyvät käytännöt -suositus kunta-alalle:

http://www.kuntatyöntajat.fi/index.asp?id=8B60AF21C5D84180893AA248FC4CF060&data=1,00308B787886459385F296A5AFD4FA74,D7F9B585D576494C99525F31DD4F9E0C&tabletarget=data_1&laytmp=kt2006

Muuta:

Suomen kuntaliitto on antanut suosituksen palvelustrategioiden laatimisesta, suositusta ollaan uudistamassa.

Kunnallinen työmarkkinalaitos on antanut työhyvinvointia kunta-alalla koskevan: Strategia ja suositus työhyvinvoinnin edistämiseksi ja muutosten hallinnaksi.

3.4.2008 allekirjoitettu kunnallisen alan työsuojelun yhteistoimintasopimus: työsuojelun valvonnasta ja työpaikan työsuojeluyhteistoiminnasta annetun lain (44/2006) 23 §:ssä tarkoitettu yhteistoimintasopimus:

<http://www.kuntatyöntajat.fi/files/D8894DFB14CA4440AF9EEF5DD6C9173B>

Työturvallisuuskeskuksen (TTK) yhteydessä toimiva kuntaryhmä on kunta-alan valtakunnallista työsuojeluyhteistoimintaa edistävä yhteistoimintaelin (jäseninä KT:n ja pääsopijajärjestöjen edustajat, asiantuntijajäseniä KIT:stä, Kevasta), jolla hyväksymäänsä strategiaan ja toimintasuunnitelmaan perustuen on vireillä tai jo valmistunut seuraavia joko suoraan tai välillisesti opetussektoria koskevia hankkeita:

- Hyvinvointi opetustyössä -oppaan (v. 1999) päivittäminen, sisältää myös esimiesjohtamisosion;
- Työsuojelun yleisopas, valmistuu vuoden 2008 aikana ja sisältää myös johtamisosion;
- Väkivalta palvelutyössä -opas, valmistuu 2008 ja sen sisältö koostuu sekä asiakasväkivallan; olemuksen kuvaamisesta että sen hallitsemiseen liittyvistä asioista;
- Työtapaturma –opas, valmistuu 2008 ja aineisto perustuu Tampereen teknillisen yliopiston kuntaryhmän osapuolten sekä Tapaturmavakuutuslaitosten liiton ja STM:n kanssa yhteistyössä tekemään tutkimukseen kunta-alan työtapaturmista ja ammattitaudeista. Oppaan tarkoitus on toimia perusaineistona kunnissa/kuntayhtymissä tehtävälle Työturvallisuuslain mukaiselle vaarojen arviointi- ja selvitystyölle;

- Myös Kuntien eläkevakuutuksella on laaja valikoima työhyvinvoinnin kehittämiseen liittyvää aineistoa:
<http://www.keva.fi/default.asp?cid=2&lang=fi>

2. Opetustoimi

Ammatillisten oppilaitosten rehtoriliitto (ARL):

Kotisivu: <http://www.arlry.org/>

ARL:n näkökulmia opetushenkilöstön työolosuhteiden kehittämiseen (OPM:n keskustelutilaisuus 27.5.2008):

http://www.minedu.fi/export/sites/default/OPM/Tapahtumakalenteri/2008/05/Liitteet/Sxtytalo6_Mxkelx.pdf.pdf

Opetus- ja sivistystoimen asiantuntijat r.y. (Opsia):

Kotisivu: <http://www.opsia.org/>

Opsian näkökulmia opetushenkilöstön työolosuhteiden kehittämiseen (OPM:n keskustelutilaisuus 27.5.2008):

http://www.minedu.fi/export/sites/default/OPM/Tapahtumakalenteri/2008/05/Liitteet/Sxtytalo7_Suortamo.pdf.pdf

Opetusalan ammattijärjestö (OAJ):

OAJ:n listaamia opettajien työoloihin liittyviä tutkimuksia ja hankkeita:

Terveys, ikä ja työkyky (ikäohjelmat, mentorointihankkeet, työhyvinvointihankkeet, työelämän joustojen mahdollisuudet

MONIKKO: Työterveyslaitoksen hallinnoima kolmivuotinen ESR-rahoitteinen tutkimus- ja kehittämishanke, joka tähtää tasa-arvon lisääntymiseen työpaikoilla: www.monikko.net

Jyväskylän yliopiston koulutuksen tutkimuslaitoksella on menossa tutkimus- ja kehityshanke ”Mentorointi ja vertaistuki opetusallalla” Sen tarkoituksena on tukea opetusalan henkilöstön työhyvinvointia ja ammatillista kasvua kehittämällä toimintamallia, joka perustuu vertaismentorointiin. Hanke toteutetaan yhteistyössä Jyväskylän seudun verkostokuntien ja Keski-Suomen opettajien ammattiyhdistyspiirin kanssa. Samalla vertaismentorointimallia verrataan aikaisemmin Kokkolassa kehitettyyn ryhmämentorointiin sekä Helsingissä toteutettuun parimentorointiin. Hanke toteutettiin vuosina 2006 – 2007:

<http://www.tsr.fi/tutkimus/uuttatutkittua/hanke.html?id=106123>

Työturvallisuuskeskuksen työolobarometrit 1990 luvun alusta:

<http://www.ttk.fi/toimialat/kunta-ala/barometri.html>

Työterveyslaitos kotisivu: www.ttl.fi

Työ ja terveys- haastattelututkimus 2006:

http://www.ttl.fi/search/MsmGo.exe?grab_id=694&page_id=1118464&query=ty%C3%B6+ja+terveys+haastattelututkimus&hiword=HAASTATTELUTUTKIMUKSEEN+HAASTATTELUTUTKIMUKSELLA+HAASTATTELUTUTKIMUKSEN+HAASTATTELUTUTKIMUKSENA+HAASTATTELUTUTKIMUKSESSA+HAASTATTELUTUTKIMUKSESTA+HAASTATTELUTUTKIMUKSET+HAASTATTELUTUTKIMUKSIA+HAASTATTELUTUTKIMUKSIIN+HAASTATTELUTUTKIMUKSISSA+HAASTATTELUTUTKIMUKSISTA+HAASTATTELUTUTKIMUSTA+HAASTATTELUTUTKIMUSTEN+TERVEYDEN+TERVEYSALAN+TERVEYSIN+TERVEYSJA+TERVEYSKESKUS+TERVEYSTA+TERVEYTT%C3%84+haastattelututkimus+ja+terveys+ty%C3%B6+

Kunta10 materiaalin (Jussi Vahtera) opettajaosuudet. Uusi haastattelukierros syksyllä 2008:

<http://www.ttl.fi/Internet/Suomi/Tutkimus/Tutkimustietokanta+TAVI/naytaProjekti?id=801639&type=Tutkimus>

Opettaja-aineiston vertailu Stakesin kouluterveyskyselyyn:

<http://info.stakes.fi/kouluterveyskysely/Fl/index.htm>

Kunta-alan työtaturmat ja ammattitaudit vuonna 2004 – tilasto ja vahinkokuvausaineiston hyödyntäminen (Tampereen teknillinen yliopisto 2007) Selvityksen myötä jatkossa saadaan kunta-alan työntekijöistä tiedot ammattiryhmittäin.

<http://turva.me.tut.fi/julkaisut/Raportti97.pdf>

Työturvallisuus (koulurakennusten kunto, erityisesti sisäilmaongelmat, työväkivallan (fyysinen ja psyykinen) uhka (erityistä tukea tarvitsevat lapset, lasten vanhemmat, henkilöstön väliset)

Hintikka, N. & Saarela, K.L. 2005. Väkivaltatyötaturmat vuonna 2003:

<http://turva.me.tut.fi/julkaisut/Raportti92.pdf>

AVEKKI-projekti, Avekki on toimintatapamalli ja koulutus väkivaltatilanteiden hallintaan.

<http://portal.savonia.fi/amk/tktoiminta/taydennys/soteli/avekki>

Työterveyslaitoksen sisäilmasivut:

<http://www.ttl.fi/Internet/Suomi/Aihesivut/Sisaymparisto/>

Kuopion yliopiston ympäristötieteen laitos, sisäilman ja työhygienian tutkimusryhmän kotisivu:

www.uku.fi/sisaymparisto

Saarela, Kähkönen, Vähämäki, Reijula: Koulujen sisäilma ja työpaikkaselvitys, opas työterveyshuollolle ja työsuojelulle: http://www.ttl.fi/NR/rdonlyres/5B82F331-135C-473F-8867-D1EE2378711B/0/Koulujen_sisailma.pdf

Nuikkinen Kaisa: Terveellinen ja turvallinen koulurakennus:

<http://www.oph.fi/pageLast.asp?path=1,436,24368,36943,36944,39484>

SATAKUNTA-hanke on kuntien vapaaehtoinen yhteenliittymä, internetin välityksellä ja alueellisten seminaarien avulla toteutettava tiedon ja kokemusten vaihtofoorumi, jossa kunnat sitoutuvat omistamansa rakennuskannan systemaattiseen kartoitukseen, riskinarvioon, korjaamiseen ja terveystaloudelliseen analyysiin tehtyjen korjausten hyödyn arvioimiseen. Tavoitteena on oireilun, infektiosairastavuuden ja astman esiintyvyyden merkittävä lasku, josta saavutettu taloudellinen hyöty voidaan suhteuttaa

korjauskustannuksiin. Hanketta tukevat Kuntaliitto ja useat kansalaisjärjestöt, mm. Hengitysliitto HELI, Asumisterveysliitto ASTE r.y. Ensimmäiset kunnat ovat jo ilmoittautuneet mukaan. Lisätietoja www.homejaterveys.net

Opetus- ja kasvatushenkilöstön osaamisen kehittäminen ja ammattitaidon ylläpitäminen (riittävä täydennyskoulutus, tarjonta, mahdollisuus osallistua)

Piesanen, Kiviniemi, Valkonen: Opettajankoulutuksen kehittämisohjelman seuranta ja arviointi. Koulutuksen tutkimuslaitos. Jyväskylän yliopisto (2003 -2005): <http://ktl.jyu.fi/img/portal/9021/G038.pdf>

Selvitys koulutus- ja osaamistarpeiden kehittymisestä sekä ennakoinnin tilasta ja kehittämistarpeista. Opetusministeriö asetti 8.2.2007 koulutustoimikuntajärjestelmästä annetun valtioneuvoston asetuksen (1146/2006) nojalla koulutustarpeiden ennakoinnin koordinaatioryhmän 31.1.2010 päättyväksi toimikaudeksi: <http://www.minedu.fi/export/sites/default/OPM/Julkaisut/2008/liitteet/tr05.pdf?lang=fi>

Heikkinen Eija: Täydennyskoulutus kainuulaisten opettajien käsitysten valossa väitös, kasvatustieteiden tiedekunta, Kajaanin opettajankoulutusyksikkö 2007: <http://herkules oulu.fi/isbn9789514286469/isbn9789514286469.pdf>

Henkinen hyvinvointi (motivaatio, sitoutuneisuus, työn hallinta, vaikutusmahdollisuudet, työelämän joustot, stressi ja työuupumus, erityisesti harjoitustyössä vastuu oppilaiden turvallisuudesta)

Työturvallisuuskeskuksen kuntaryhmässä on keskusteltu opetustoimessa työskentelevien, viranomaisten ja asiantuntijatahojen verkostoitumisesta siltä osin, kun oppilaisiin sovelletaan työturvallisuuslakia. Käsityön opetuksen osalta tällaista on jo toteutettu: http://www.tyoturva.fi/toimialat/kunta-ala/kasityonopetus_2008.html

Hakanen, J. 2004. Työuupumuksesta työn imuun: työhyvinvointitutkimuksen ytimessä ja reuna-alueilla. Työ ja ihminen. Tutkimusraportti 27. Työterveyslaitos: http://www.ttl.fi/NR/rdonlyres/74CD91B9-DAEA-4475-A895-6F3417F9E63F/0/artikkelit_jari_hakanen.pdf

Kirsti Launis, Annarita Koli: Opettajien hyvinvointi muutoksessa (toinen aste) Työ ja ihminen 19(2005)3:350 – 366: http://www.ttl.fi/NR/rdonlyres/2396569A-302F-499C-85A9-081B9E0D3B11/0/artikkelit_launis_et_al.pdf

3. Muita aihepiiriin liittyviä lähteitä:

2008

Kotilieden ja OAJ:n kysely luokanopettajille helmikuussa, Kotiliesi 7/2008.

Leinonen Anna Mari: Ammatillinen opettajuus kansallisessa verkko-opetuksen kehittämishankkeessa, Tampereen yliopiston ammattikasvatuksen tutkimus- ja koulutuskeskus.

Nyyssölä Hannu ”Omistajaohjaus, sisäinen yrittäjyys ja tuloksellisuus ammattikorkeakouluissa”, väitös, Jyväskylän yliopisto.

Soilamo Outi: Opettajan monikulttuurinen työ, Turun yliopisto, kasvatustieteiden tiedekunta.

Uusiautti Satu: "Tänään teen elämäni parhaan työn" Työmenestys Vuoden Työntekijöiden kertomana, väitös, Lapin yliopiston kasvatustieteiden tiedekunta.

2007

Dumbrajs Sivbritt : Yhdessä oppiminen - Opettajat ja oppilaat kehittävät ja syventävät omaa oppimista ja ymmärtämistä, väitös. Joensuun yliopisto.

Haaparanta Heikki: Perusopetuksen opettajien työuupumus ja teknologian käyttö ja Tietokoneistako virtaa perusopetuksen opettajille? Raportti opettajista ja teknologian käytöstä nyt ja tulevaisuudessa. Tampereen teknillinen yliopisto, Porin yksikkö.

Hoffman David: "The Career Potential of Migrant Scholars in Finnish Higher Education: Emerging Perspectives and Dynamics" (Akateemisten siirtolaisten uramahdollisuudet suomalaisessa korkeakoulujärjestelmässä: dynamiikkaa ja uusia näkökulmia) väitös, Jyväskylän yliopisto.

Holopainen Arja : Opettajuuden merkitysten muutokset suomalaisten hoitotyön opettajien kokemana: substantiivinen teoria hoitotyön opettajuudesta Kuopion yliopisto, yhteiskuntatieteellinen tiedekunta.

Jyrkiäinen Anne: Verkosto opettajien tukena, väitös, Tampereen yliopisto: <http://acta.uta.fi/pdf/978-951-44-7149-0.pdf>

Kanervio Pekka: "Crisis and Renewal in One Finnish Private School" (Kriisi ja uudistuminen yhdessä suomalaisessa yksityiskoulussa), väitös, Jyväskylän yliopisto: <http://dissertations.jyu.fi/studeduc/9789513930950.pdf>

Kangaslahti Jukka, Kunnan opetustoimen strategisen johtamisen käytäntöjä ja dilemmoja kartoittamassa, Turun yliopisto, kasvatustieteiden tiedekunta.

Karjalainen Lahja: Kansainvälisen korkeakouluverkoston kehittäminen. Arviointitutkimus Barents Specialist -hankkeesta Rovaniemen ammattikorkeakoulussa, väitös, Lapin yliopiston kasvatustieteiden tiedekunta.

Käyhkö Riitta: "Positiivinen suhtautuminen edesauttaa kehittymistä" Ammattikorkeakoulu asiantuntijuuden kehittäjänä opiskelijoiden käsitysten mukaan, väitös, Lapin yliopisto.

Lapiolahti Raimo: "Koulutuksen arviointi kunnallisen koulutuksen järjestäjän tehtävänä - Paikallisen arvioinnin toteutumisedellytysten arviointia erään kuntaorganisaation näkökulmasta" väitös, Jyväskylän yliopisto.

Mäkelä Aarne: "Mitä rehtorit todella tekevät. Etnografinen tapaustutkimus johtamisesta ja rehtorin tehtävistä peruskoulussa" väitös, Jyväskylän yliopisto.

OKKA- säätiö ja Suomen ympäristöopisto SYKLI: Sosiaalinen kestävyys ja työsuojelu oppilaitoksissa -hanke. Työvälineitä, joilla työsuojelu voidaan kytkeä oppilaitosten kestävä kehityksen ohjelmien toteutukseen ja laadunhallintaan. Hankkeessa tuotettiin itsearviointilomake sekä koulutusohjelma. Aineisto on saatavissa Suomen ympäristöopisto Syklin verkkosivuilta:

http://www.sykli.fi/index.php?sid=12105903271411713f5290601b48891a0461cdf852&rand=1425539216&article_id=3607

Pakarinen Terttu: Tuloksellisuusarviointi ja henkilöstöjohtaminen muutosmekanismeina julkisessa tietoorganisaatiossa (koulutuskuntayhtymä), väitös TKK tuotantotalouden osasto, ACTA sarja 195.

Pusa Anu: Onko ammattikorkeakoulun identiteetti kateissa, väitös Joensuun yliopisto, kauppatieteiden, erityisesti johtamisen alalta.

Saarinen Taina: "Quality on the Move. Discursive construction of higher education policy from the perspective of quality" (Laatu liikkeessä. Korkeakoulupolitiikan diskursiivinen rakentuminen laadun näkökulmasta) väitös, Jyväskylän yliopisto.

Sandén Torbjörn: Lust att leda i lust och leda : om rektorers arbete under en tid av förändring, väitös, Åbo Akademi.

Savonmäki Pasi: "Opettajien kollegiaalinen yhteistyö ammattikorkeakoulussa. Mikropoliittinen näkökulma opettajuuteen" väitös, Jyväskylän yliopisto.

STM:n selvitys 2007:22 Ergonomiaopetuksen kehittäminen sosiaali- ja terveysalan oppilaitoksissa (Leena Tamminen-Peter)

<http://www.stm.fi/Resource.phx/publishing/store/2007/03/hm1174983838441/passthru.pdf>

Syrjäkari Maire: *Opettaja ohjaajana verkossa – tuutoreiden kokemuksia verkko-ohjaamisesta Akateemiset opiskelutaidot –verkkokurssilla*, väitös Lapin yliopiston kasvatustieteiden tiedekunta.

Säntti Janne: "Pellon pientareelta akateemisiin sfääreihin: Opettajuuden rakentuminen ja muuttuminen sotienjälkeisessä Suomessa opettajien omaelämäkertojen valossa", väitös Helsingin yliopiston käyttäytymistieteellisen tiedekunta.

2006

Estola Eila, Syrjälä Leena:: Kerronta opettajien työssä jaksamisen ja uusiutumisen tukena, Oulun yliopisto, kasvatustieteiden ja opettajankoulutuksen yksikkö.

Hulkari Kirsti: Työssäoppimisen laadun käsite, itsearviointi ja kehittäminen sosiaali- ja terveysalan ammatillisessa peruskoulutuksessa, väitös.

Isotalo Panu: Lehtori Janssonin kiusaus. Fenomenografinen näkökulma opettajien käsityksiin opettajien välisen työpaikkakiusaamisen syistä, seurauksista ja ennaltaehkäisystä. Väitös Turun yliopisto, kasvatustieteiden tiedekunta, Rauman opettajankoulutuslaitos.

Kujala Tiina: Ei pirise enää koulun kello – Kerronnallinen tutkimus opettajien ikääntymiskokemuksista. Väitös Tampereen yliopisto. Acta Universitatis Tampereensis: 1195.

Lapinoja Kari-Pekka: Opettajan kadonnutta autonomiaa etsimässä, väitös Jyväskylän yliopiston Chydenius-instituutti.

Nissilä Säde-Pirkko: Dynamic Dialogue in Learning and Teaching – Towards Transformation in Vocational Teacher Education (Dynaaminen vuoropuhelu – kohti uudistavaa ammatillista opettajankoulutusta) Väitös Tampereen yliopisto Acta Universitatis Tamperensis 1179.

Nummenmaa A-R, Välijärvi Jouni (toim): Opettajan työ ja oppiminen. Jyväskylän yliopiston koulutuksen tutkimuslaitos.

Rekilä Eila: "Kenen yliopisto? Tutkimus valtionohjauksesta, markkinaohjautuvuudesta ja itseohjautuvuudesta suomalaisessa yliopistojärjestelmässä", väitös, Vaasan yliopisto.

Ritvanen Tiina: Opettajan psykofyysinen kuormittuminen työjaksoittain – yhteys ikääntymiseen ja aerobiseen kuntoon, väitös Kuopion yliopisto, lääketieteellinen tiedekunta.

Saaranen Terhi: "Promotion of school community staff's occupational wellbeing in co-operation with occupational health nurses. Participatory action research in Eastern Finland in 2001–2004" Väitös Kuopion yliopisto yhteiskuntatieteet.

Tampereen yliopisto, puheopin laitos : Voice massage -käsittelyn, äänenharjoittamisen ja äänenkäytön konsultaation vaikutukset opettajien työkykyyn. Tutkimus- ja kehityshanke www.tsr.fi. Kirsti Leppänen: Naisopettajien äänen kartoitustutkimus. Puheopin, puhetekniikan ja vokologian linjan pro gradu -tutkielma Tampereen yliopistossa tammikuussa 2006.

Vuohijoki Teija: Pitää vain selviytyä. Tutkimus rehtorin työstä ja työssä jaksamisesta sukupuolen ja virka-aseman suhteen tarkasteltuna. Väitös Turun yliopisto kasvatustieteet.

Työsuojelurahasto www.tsr.fi on antanut rahoitusta mm seuraaville vielä kesken oleville väitöskirjatöille ja hankkeille:

107319 Meluton musiikkioppilaitos. Kehittämisyhteistyö, Espoon musiikkiopisto, paula.jordan@emo.fi. Tämän kehityshankkeen päätavoite on laatia Espoon musiikkiopiston ja Pop & Jazz Konservatorion meluntorjuntaohjelmat vuonna 2006 voimaan tulleen meluasetuksen ja sen nojalla annettujen käytännösääntöjen (STM:n Musiikki- ja viihdealan meluntorjuntaohje) mukaisesti. Hankkeen suunnittelussa yhteistyötahoja ovat olleet myös Suomen musiikkioppilaitosten liitto ry (SML) ja Suomen musiikinopettajien liitto ry (SMOL). Opettajien työympäristön lisäksi hankkeen kokemuksia hyödynnetään vaikuttamalla myös oppilaiden asenteisiin ja toimintatapoihin.

108209 Kutsumuksesta palkkatyöhön - perusasteen opettajan työ kilpailukyky-yhteiskunnassa. Väitöskirjatyö jyri.linden@uta.fi Avainsanat: työelämän tutkimus, kutsumustyö, työprosessiteoria, opettajan työ, valtiosuhde.

104388 Tieto- ja viestintäteknisesti tuetun toimintamallin kehittäminen Sammon keskuslukioon. Tutkimus- ja kehityshanke, Tampereen yliopisto, hypermedialaboratorio, helja.franssila@uta.fi, Avainsanat: viestintäteknikka, suunnittelu, toimintamalli, käyttäjäkeskeinen, yhteissuunnittelu, tietotekniikka, tukityöorganisaatio, organisaatiomuutos, osallistuminen.

105444 Koulun johtajuus ja työkuulttuurin muutos -väitöskirja. Väitöskirjatyö helena.rajakaltio@uta.fi, Avainsanat kehittäminen, strategia, opettajuus, sosiaalinen pääoma, johtajuus, koulu, yhteisöllisyys.

108149 Rehtorin eettinen ajattelu ja johtaminen monikulttuurisessa koulussa.

Väitöskirjatyö, katri.kuukka@edu.hel.fi, Avainsanat:

eettinen johtaminen, johtaminen, etiikka, monikulttuurisuus, monikulttuurinen koulu.

108005 Työkulttuurit ammattikorkeakouluopettajan toiminnan kontekstina. Väitöskirjatyö,

kimmo.maki@haaga-helia.fi. Avainsanat:

työkulttuuri, osaaminen, verkosto-osaaminen, sitoutuminen, ammattikorkeakouluopettaja.

108145, Nuoren vieraan kielen opettajan pedagogisen ajattelun ja ammatillisen asiantuntijuuden

kehittymine. Väitöskirjatyö, tnyman@edu.jyu.fi, Avainsanat: työelämä, opettajankoulutus, asiantuntijuus,

opettaja, pedagoginen ajattelu.

107341 Oppilaiden opettajiin kohdistama kiusaaminen ja häirintä. Väitöskirjatyö, tekauppi@cc.jyu.fi

Avainsanat: viestintä, opettaja, henkinen väkivalta, sukupuolinen häirintä, merkityksenanto, kiusaaminen.

108145, Nuoren vieraan kielen opettajan pedagogisen ajattelun ja ammatillisen asiantuntijuuden

kehittymine. Väitöskirjatyö tnyman@edu.jyu.fi Avainsanat:

työelämä, opettajankoulutus, asiantuntijuus, opettaja, pedagoginen ajattelu.